

je prvi dio grčka imenica *ojkos* glase: *ekologija* (znanost o odnosu živog bića prema okolini), *ekonometrija* (istraživanje ekonomskih pojava primjenom matematičkih metoda), *ekofobija* (manija bjezanja od kuće), a ne *ojkologija*, *ojkonometrija*, *ojkofobija*.

U novijoj lingvističkoj terminologiji stvoren je novi termin za naseljeno mjesto. To je neologizam *ojkonim*, složenica sastavljena od grčkih imenica *ojkos* (kuća) i *onyma* (ime). Po mojem mišljenju, taj oblik nije za nas prihvatljiv jer je izvan našeg sistema preuzimanja grčkih tuđica. Oblik *ojkonim* zajedno sa svojim izvedenicama unosi i izvjesnu zabunu. Ne vidi se naime da je prvi dio tog neologizma grčkog podrijetla isti kao u riječima *ekonom*, *ekonomija*, *ekologija* i sl.

Da bih upotpunio gornje izlaganje, navodim da je kod nekih naroda, npr. Nijemaca, bilo pokušaja da se ostvari načelo: *Graeca Graece!* (Grčke riječi izgovaraj na grčki način!), pa u novije doba Nijemci ne pišu više *Äschylus*, nego *Aischylos*, ne više *Äsop*, nego *Aisopos*,

BOJADISATI U HRVATSKOM KNJIŽEVNOM JEZIKU S GLEDIŠTA BOJADISARSTVA

U nedavno objavljenom članku u časopisu *Jezik pod naslovom „Boja i njene izvedenice u terminologiji“* D. Raguž razmatra ovaj problem i objašnjava zašto u hrvatskom književnom jeziku treba upotrijebiti *bojenje*, a ne *bojadisanje* kad već oba izraza prema njegovu mišljenju imaju isto značenje. Istovremeno predlaže i sve izvedenice koje dolaze od riječi *boja*.

Riječ *bojadisati* i njene izvedenice već se dugo upotrebljavaju u hrvatskom

ne *Äschines*, nego *Aischines*. ne *Ödipus*, nego *Oidipus*. Međutim, to kod nas nije prihvaćeno pa zadržavamo tradicijom utvrdene oblike *Eshil*, *Ezop*, *Eshin*, *Edip* odbijajući oblike *Ajshil*, *Ajsop*, *Ajshin*, *Ojdip*. Treba priznati da je oblik *ojkonim* bliži grčkom obliku *ojkonymos*, ali on bi se u našem jeziku mogao opravdano upotrebljavati jedino da su prihvaćeni oblici *ojkonom*, *ojkonomija*, *ojkumena* i sl. No budući da su se te i takve riječi čvrsto ustalile samo u oblicima *ekonom*, *ekonomija*, *ekumena* i sl., one se zbog svoje duge tradicije ne mogu više mijenjati, a oblik *ojkonim* osamljen strši kao nepotreban izuzetak izvan prihvaćenog sistema. Umjesto njega, jer je taj neologizam bez dulje tradicije pa se lako može modificirati, trebalo bi kod nas kao lingvistički termin za naseljeno mjesto uzeti oblik *ekonim* koji je potpuno u skladu s davno prihvaćenim sistemom preuzimanja grčkih riječi u naš književni jezik. To su, uostalom, ispravno i dosljedno učinili Poljaci, koji imaju oblik *ekonim*, a ne *ojkonim*.

Veljko Gortan

jeziku. Poznato je da su te riječi upotrebljavali mnogi hrvatski književnici kao npr. Miroslav Krleža, Fran Mažuranić, Ksaver Šandor Đalski i dr. Očito na temelju takve prakse Guberina-Krstić u svojoj knjizi objavljenoj 1940 g. kažu da se u hrvatskom upotrebljava riječ *bojadisanje*, a u srpskom jeziku *bojenje*. U Rečniku SANU stoji da se u zapadnim krajevima upotrebljavaju riječi *bojadisanje*, *bojadisaona*, *bojadisaonica*, *bojadisar*, *bojadisarski*, *bojadisarstvo*. To znači da su te riječi pretežno u upotrebi u Hrvatskoj. Dabac u Tehničkom rječniku pretežno ima *bojadisanje*. Tek u novije vrijeme prodire u hrvatski književni jezik riječ

bojenje i ostale takve izvedenice. No treba naglasiti da se i riječ *bojadisanje* čvrsto drži, i to naročito, kako je to primijetio D. Raguž u svom članku, u tekstilstvu i kod frizera. Za to ima više uzroka. Već i prije početka izlaženja časopisa *Tekstil* u tekstilnoj su se struci redovito u zapadnim dijelovima Hrvatske upotrebljavale riječi *bojadisanje*, *bojadisaonica*, *bojadisar*, a ne *bojenje*, *bojionica*, *bojilac*. Časopis *Tekstil*, koji je počeo izlaziti 1952. g., trajno se odlučio za riječ *bojadisanje* i ostale takve izvedenice. Glavnim razlogom za to mogli bismo navesti što se u ono vrijeme smatralo da je pravilnije reći *bojadisanje* nego *bojenje*, jer je *bojadisanje* imalo u hrvatskom književnom jeziku jaku tradiciju. Budući da je časopis *Tekstil* uvijek imao pažljive lektore, to su oni nastojali da se tradicionalna upotreba riječi *bojadisati* i njezinih izvedenica ne prekida. Iznimkom su bili članci pisani na srpskom književnom jeziku. Riječ *bojadisati* i njezine izvedenice prema tome su se u više nego tridesetgodišnjem izlaženju časopisa *Tekstil* čvrsto potvrdile i u tekstilstvu. Stoga su te riječi upravo upotrebom onih ljudi koji ih najčešće moraju primjenjivati i koji se bave bojadisarskom strukom u tekstilu postale dio svakodnevnice upotrebe u govoru i pismu. Zbog naglašene upotrebe u tekstilstvu one su dobile i svoje specifično značenje koje se u nekoliko razlikuje od općenitog pojma riječi *bojiti* i njezinih izvedenica.

Riječ *bojadisati* označuje fizikalno-kemijski proces kojim se bojilo nanosi na tekstilno vlakno (ili neki drugi materijal) da bi se obojadisalo. Pri tome svojstva obojadisanog tvoriva, u prvom redu postojanosti bojila na svjetlo, na pranje, na trenje i sl., ovise o tekstil-

nom vlaknu, postupku bojadisanja, vrsti i količini upotrijebljenog bojila itd. Dakle to nije jednostavan proces kao što je npr. kada dijete bojicama boji slike ili kad se bojilo jednostavno nanosi na neku podlogu da bi joj se dao određeni ton boje. I tekstilni se materijali mogu također bojiti ako se na njih jednostavno nanosi neko bojilo. Kao što je ličenje specifičan naziv za bojenje zidova, drvene grade, metala i sl. nekim premazima ili otopinama bojila, tako je i bojadisanje specifičan naziv za posebnu vrstu bojenja. Zato je ispravno reći da se kosa kod frizera bojadiše, jer se bojilo nanosi na kosu fizikalno-kemijskim procesom. Uki-danje riječi *bojadisati* i njezinih izvedenica iz hrvatskog jezika značilo bi izvjesno osiromašenje u mogućnostima specifičnog izražavanja (označavanja) pojedinih pojmova.

Od riječi *bojadisati* treba uzeti i izvedenice koje označuju postupke, ljude i prostorije gdje se provodi *bojadisanje*. Izrazi za riječi koje se upotrebljavaju u bojadisarstvu bile bi:

- bojadisati — nanositi bojilo na tvorivo da ga trajno prožme.
- bojadisanje — radnja kojom se bojadiše
- bojadisaonica — prostorija za bojadisanje
- bojadisalice — stroj za bojadisanje
- bojadisar — čovjek koji bojadiše
- bojadisarica — žena koja bojadiše
- bojilo — tvar kojom se bojadiše
- bojadisarski — koji se odnosi na bojadisare i bojadisanje (bojadisarske karakteristike)
- obojadisanost — svojstvo obojadisanog materijala

Valja naglasiti da riječ *bojadisalice* nije uvriježena u praksi, češće se spominje *stroj za bojadisanje* ili *bojadisarski stroj*. No kako su ti strojevi vrlo različiti i specifični, to se u struci najčešće upotrebljavaju specijalni nazivi kao npr. „jigger jet“, aparat za bojadisanje, kada s vitlom itd.

Osnovni izraz *boja* ostaje zajednički. On označuje osjet vida što ga izaziva nadražaj mrežnice ljudskoga oka zrakama vidljivog svjetla određene valne duljine.

Ivo Soljačić

NAZIVLJE I TERMINOLOGIJA

Pri sređivanju nazivlja terminološke struke susrećemo se s problemom određivanja i razgraničenja naziva *nazivlje* i *terminologija*. Barem u jednom od svojih značenja ova su dva naziva istoznačna. Da bismo se u to uvjerali, dovoljno je prelistati nekoliko posljednjih brojeva Jezika i vidjeti kako autori te nazive upotrebljavaju:

„U hrvatskom književnom jeziku, većinom u znanstvenom *nazivlju*, ima riječi grčkoga podrijetla tvorenih predmetkom *éxō*.“ (Friščić, Jezik, XXXII, 6.) „Glede preuzimaju riječi s *éxō* kao tudica grčkoga podrijetla u hrvatskoj znanstvenoj *terminologiji*, ono se u medicini, prvenstveno u medicinskoj mikrobiologiji, i mikrobiologiji općenito ostvaruje najčešće kao predmetak ekso-, kako je npr. u riječima eksoenzimi, eksoproteinaze, eksotoksini“. (Isto, 9.) „S obzirom na uvriježenost deplasirano je nastojati da se tlak prohibira, a u *nazivlju* je već odavno ustaljen“. (Pelz, Jezik, XXXII, 22.) „U srpskoj pak *terminologiji* preuzet je francuski izgovor riječi rošada, a u slovenskom rohada“. (Pavić, Jezik, XXX, 63.)

„Čitatelj je R. P. razložno upozorio na dvojaku praksu upotrebe riječi ime i naziv kao stručnih naziva (termina) u stručnom *nazivlju*.“ (Finka, Jezik XXXII, 14.)

Često isti autor u istom članku upotrebljava i *nazivlje* i *terminologija*. U svim su navedenim primjerima (a takvih bi se moglo skupiti mnogo) *terminologija* i *nazivlje* istoznačnice. Budući da istoznačnice u nazivlju nisu poželjne jer smanjuju jasnoću, lakoću i preciznost izražavanja, potrebno je odabrati jedan od ovih naziva, a drugi ili potisnuti ili mu dati drugo, različito značenje.

Naziv *nazivlje* domaćeg je podrijetla i tvorbeno je proziran. Naziv *terminologija* nastao je od latinske riječi *terminus* koja znači „međa, granica, cilj, kraj, konac“ i grčke riječi *logos* koja znači „riječ, govor“. Provjerimo li naziv *terminologija* u Simeonovu Enciklopedijskom rječniku lingvističkih naziva ili u Klaićevu Velikom rječniku stranih riječi, vidjet ćemo da se terminologija samo u jednom od svojih značenja poklapa s *nazivljem*, i to kad znači ukupnost svih znanstvenih i stručnih naziva uopće ili ukupnost naziva neke određene struke ili više srodnih struka. Osim toga, *terminologija* može označavati znanost o nazivima, tj. disciplinu koja proučava postanak, razvitak, upotrebu, značenje, tvorbu i vrste naziva svih struka, pronalazi opće terminološke zakonitosti i pomaže svim strukama u usavršavanju njihova nazivlja. D. Brozović je u člancima objavljenim u Telegramu 1966. predlagao da se *terminologija* upotrebljava u prvom